

Війна Росії проти України: фінансова відповідь ЄС

Хоча Україна з 2014 року отримує значну підтримку від ЄС та європейських фінансових інституцій, вторгнення Росії в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, спричинило надання історичної фінансової допомоги ЄС – як на гуманітарні, так і на військові цілі. Європейська комісія оголосила про фінансування гуманітарної підтримки у розмірі понад 500 мільйонів євро, а також Рада ЄС вирішила використати позабюджетний Європейський інструмент з підтримки миру (EPF) для надання Україні військової допомоги у розмірі 500 мільйонів євро. Вперше ЄС спрямує свої кошти у розмірі 450 мільйонів євро на закупівлю летальної зброї для країни, яка перебуває у стані війни, через EPF. Однак, якщо цього фінансування виявиться недостатньо, можливо знадобиться подальша мобілізація бюджету ЄС. У своїй резолюції від 1 березня 2022 року Європейський парламент оголосив, що від ЄС та держав-членів ЄС очікується «активізація будь-яких доступних бюджетних інструментів ЄС».

Поточна ситуація

Україна встановила міцні партнерські відносини з Європейським Союзом з 2014 року, включаючи підписання та реалізацію Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. ЄС надав Україні фінансову допомогу: ЄС та європейські фінансові інститути виділили Україні [понад 17 мільярдів](#) євро у вигляді грантів та кредитів для підтримки реалізації широкої програми реформ, з них [5,6 млрд](#) євро в рамках п'яти програм [макрофінансової допомоги](#). З 2014 року ЄС надав Україні понад 193 млн євро гуманітарної допомоги для підтримки жертв збройного конфлікту на сході України. ЄС також надав гранти на суму 200 млн євро, щоб допомогти Україні у боротьбі з пандемією Covid-19.

Російське військове вторгнення в Україну загострило існуючу гуманітарну кризу на сході України та спричинило нову катастрофу. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, понад 1 мільйон біженців уже втекли з України до сусідніх країн, в основному до Польщі, Угорщини, Молдови, Словаччини, Румунії та Росії. За оцінками Європейської комісії, кількість вимушених переселенців може становити до 6,5 мільйонів людей, з яких 3,5 мільйона шукатимуть міжнародного захисту, переважно в ЄС. Ще багато мільйонів людей, що залишаться в Україні, опиняться в екстремальних умовах.

Російське вторгнення в Україну викликало зміну парадигми у підході ЄС до фінансування [летального військового устаткування](#). ЄС [вперше](#) закупить летальну зброю. Фінансовим інструментом, який забезпечує це придбання, є новий Європейський інструмент з підтримки миру.

З початку 2022 року військова загроза для України значною мірою вплинула на довіру інвесторів та спричинила постійний відтік капіталу, що поставило під загрозу [економічну та фінансову стабільність України](#).

Відповідь ЄС

Гуманітарна допомога

Оскільки гуманітарна ситуація в Україні погіршується, Європейська комісія надає екстрену допомогу. 28 лютого 2022 року Комісія повідомила про виділення 90 мільйонів євро на програми екстреної допомоги цивільному населенню України та особам, вимушено переміщеним до Молдови. Ця гуманітарна допомога ЄС забезпечить людей їжею, водою, житлом, подбає про здоров'я та допоможе задовольнити їх основні потреби.

Активовано Механізм цивільного захисту ЄС, з пропозиціями від держав-членів ЄС, включаючи засоби першої необхідності для надання медичної допомоги та підтримку цивільного захисту.

1 березня 2022 року Європейська комісія [оголосила про](#) виділення додаткових 500 мільйонів євро з бюджету ЄС на гуманітарну допомогу Україні та біженцям з України. Слід зазначити, що всі [бюджетні асигнування ЄС](#) на гуманітарну допомогу по всьому світу на 2022 рік становлять трохи більше ніж 2 мільярди євро.

Військова допомога

Відповідно до статті 41(2) ДЄС бюджет ЄС не може використовуватися для фінансування витрат, що мають військові або оборонні наслідки, тобто операцій Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) за межами ЄС. Однак стаття 41(2) ДЄС також передбачає, що такі витрати можуть бути віднесені на рахунок держав-членів ЄС. Новий [Європейський інструмент з підтримки миру \(EPF\)](#), створений у 2021 році, є фінансовим інструментом поза бюджетом ЄС, що фінансується державами-членами ЄС на основі ключа розподілу, прив'язаного до валового національного доходу. Використання EPF дає змогу ЄС забезпечувати збройні сили країн-партнерів інфраструктурою та обладнанням, включаючи зброю. 28 лютого 2022 року Рада ЄС опублікувала своє [рішення](#) ((CFSP) 2022/338) щодо заходу сприяння в рамках EPF з постачання військової техніки та створення платформ для доставки летальної зброї ЗСУ. Вирішено, що сума становитиме 450 мільйонів євро для летальної зброї та допомоги. Зазначимо, що загальний бюджет EPF на 2022 рік становить 540 мільйонів євро. Це є зміною парадигми, оскільки Європейський Союз вперше фінансує придбання зброї. Австрія, Ірландія та Мальта не беруть участі в цьому заході.

Водночас, Рада ЄС ухвалила [рішення](#) (CFSP) 2022/339 щодо заходу з надання допомоги Збройним Силам України в рамках EPF у розмірі 50 мільйонів євро. Даний захід передбачає фінансування обладнання та ресурсів, не пов'язаних з летальною зброєю, як-от, постачання засобів індивідуального захисту, аптечок і палива. Всі держави-члени ЄС візьмуть участь.

Відповідь Європейського парламенту

Європарламент рішуче засуджує агресію Російської Федерації та вторгнення в Україну. У своїй [резольюції](#) від 1 березня 2022 року парламент закликав «ЄС та держави-члени ЄС продовжувати надавати Україні максимально можливу економічну та фінансову підтримку, а також макрофінансову та технічну допомогу, всюди де це необхідно, в тому числі в галузях оборони та безпеки, задіяти всі наявні бюджетні інструменти ЄС і розробити довгострокову стратегію підтримки зусиль України у зміцненні стійкості її демократичних інститутів та економіки». Більше того, Європарламент закликав «інституції ЄС працювати над наданням Україні статусу кандидата в члени ЄС, відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз і на підставі заслуг, а тим часом продовжувати працювати над її інтеграцією до єдиного ринку ЄС згідно з Угодою про асоціацію».

16 лютого Європейський парламент [схвалив](#) макрофінансову позику в розмірі 1,2 мільярда євро, щоб допомогти Україні покрити свої потреби у зовнішньому фінансуванні у 2022 році. Ще до російського вторгнення 24 лютого Україна зіткнулася зі значними економічними проблемами, які за нинішніх обставин ще більше погіршаться. Очікується, що кредит буде надано Україні протягом наступних 12 місяців двома траншами, перший з яких має бути виділений у березні 2022 року.

Можливий подальший розвиток подій

ЄС має багато програм, спрямованих на підтримку [його зовнішньої діяльності](#). Ці програми фінансуються переважно з бюджету ЄС. По мірі розвитку ситуації в Україні можуть бути мобілізовані різні елементи цієї системи. Те ж саме стосується і фінансування потреб, пов'язаних із спрощенням прийому біженців з України в ЄС.

Якщо потреби у фінансуванні, пов'язані з підтримкою України та тих, хто рятується від вторгнення, виходять за межі [багаторічної фінансової угоди на 2020–2027 роки \(MFF\)](#), може виникнути необхідність проявити гнучкість або навіть переглянути граничні межі витрат MFF. Це політичний та бюджетний процес, у якому мають брати участь як Рада ЄС, так і Європейський парламент.

(Цифри, використані у цьому документі, відображають ситуацію станом на 3 березня 2022 року, 18:00 CET.)

